

Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümlerinde Osmanlı Türkçesi Eğitimi

Mehmet GÜMÜŞKILIÇ

Özet: Osmanlı Türkçesi, Türk dili tarihinin yaklaşık 450-500 yıllık bir dönemini ihtiva etmektedir. İlim âleminde Osmanlıca da denilen bu devrede Arap harfli Türkçe metinler yazılmıştır. Osmanlıca tarih boyunca hiçbir zaman başka bir dil olmamıştır. Arapça, Farsça unsurlar içermekle beraber dil Türkçedir. Bu döneme vâkıf olabilmek için iyi bir donanıma sahip olmak gerekir. Bunun için de ilk önce Arap alfabesi çok iyi bilinmelidir. Daha sonra bol bol Arap harfli Türkçe metin okunmalı ve bu metinler yazılmalıdır. Ayrıca günümüze yabancı olan kelimeler sözlüklerden bulunup, kavranılmalıdır. Günümüzde Türkiye’de Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, bazı Sanat Tarihi, Kütüphanecilik bölümlerinde ve İlahiyat Fakültelerinde ilmi olarak Osmanlı Türkçesi eğitimi verilmektedir. Bunların dışında bazı özel teşebbüsler çeşitli vakıflar aracılığıyla Osmanlı Türkçesi dersleri açmaktadır. Kendi kültürümüzü, tarihimizi, edebiyatımızı, dilimizi ve toplumsal yapımızı iyi anlayabilmek için Osmanlı Türkçesi dersi vasıttadır. Bu vasıta kullanılarak kültür köklerimize ilk elden ulaşma imkânına sahip olabiliriz.. Tebliğimizde; Türkiye’de bulunan 8 üniversite örnek olarak alınmış ve bu üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okutulmakta olan Osmanlı Türkçesi değerlendirilmiş ve bu derslerin daha verimli bir şekilde öğrencilere verilebilmesi için neler yapılması gerektiği hakkında bazı teklifler sunulmuştur. Tebliğimiz; Osmanlı Türkçesi eğitiminin gerekli olduğu, bu eğitimin toplumda yaygınlaşması gerektiği konusuna bir nebze de olsa dikkat çektiyse hedefine ulaşmış sayılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Arap Harfli Metinler, Üniversitelerde Osmanlı Türkçesi Eğitimi.

Giriş

Osmanlı Türkçesi, Türkçenin tarihî devirlerinden birisidir. Bu dönem yaklaşık 15. asrın ortalarından 20. asrın başlarına kadar devam etmiştir. Bu devreye ilim âleminde Osmanlıca da denmektedir. Osmanlıca tabiri ile aslında Türkçe kastedilmektedir. Zaten Tanzimat’a kadar, Türkçe metinlerin Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca ile yazıldığına dair bir ifadeye pek rastlanmamıştır. Bu dönemde Türkçe, genellikle ‘Türk dili, Türkî, Türk’ün dili’ gibi kelimelerle ifade ediliyordu (Akalın; 2002, s.15-16). Osmanlı Türkçesi ifadesi, belki de ilk defa, Tanzimat’tan sonra ‘lisân-ı Osmânî’⁹⁰, ‘Osmanlıca’ (Öksüz; 1995, s.14, 28, 167), ‘lehçe-i Osmânî’⁹¹ tabirleri ile dilimize girmiştir.

Osmanlı Türkçesi kendi arasında üç kısma ayrılır: İlk döneme ‘Başlangıç Dönemi Osmanlı Türkçesi’; ikinci döneme ‘Klasik Devir Osmanlı Türkçesi’; son döneme ise ‘Yenileşme Devri Osmanlı Türkçesi’ adı verilir. İlk dönem 15. yüzyılın ortalarından, yani Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethetmesinden 16. yüzyılın başlarına kadar; ikinci dönem 16. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın ortalarına, yani Tanzimat Fermanı’na kadar; son dönem ise Tanzimat Fermanı’nın ilan edilmesinden 20. yüzyılın başlarına, yani II. Meşrutiyet’in ilanı olan 1908 yılına kadar olan dönemdir (Özkan; 2007, s.483-485).

Osmanlı Türkçesi devresinde yüz binlerce Türkçe eser meydana getirilmiştir. 1928 yılında yapılan harf inkılabından sonra⁹² ise Latin harfli alfabeğe geçildi. 1908’den günümüze kadar olan döneme Türk dili tarihi bakımından Türkiye Türkçesi denmektedir.

Latin alfabesinin kabulünden belli bir müddet sonra Arap harfleriyle yazılan Türkçe metinler, okullarda Osmanlı Türkçesi dersleri olmadığı için maalesef okutulmamıştır. Bu da; kültürümüzü, dilimizi, edebiyatımızı, tarihimizi, sanatımızı yeni nesillerin anlamada zorluk çekmesi demektir. Ayrıca 1932 yılında başlayan ve kısa bir süre sonra yapılan hatanın farkına varılmasından sonra vazgeçilen, fakat 1940 yılından sonra geniş bir şekilde sürdürülen dilde tasfiyecilik hareketi neticesinde (Özkan; 1995, s.43-45) Türkçede kullanılan ve herkesin bildiği Arapça, Farsça kökenli birçok kelimenin yerine Türk dili kurallarına uygun olmadan pek çok kelime uydurulmuş, Türkçenin ağızlarında kullanılan mahallî kelimeler ve çeşitli Türk lehçelerinde yer alan bazı kelimeler Türk yazı diline geçirilmeye başlanmış, böylece genç Türk neslinin geçmişle bağları koparılmaya

⁹⁰ Meselâ, Namık Kemal “Lisân-ı Osmânî’nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmilidir.” (Kalpaklı; 1999, s.19-24) adlı makalesinde bu tabiri kullanmaktadır.

⁹¹ Ahmet Vefik Paşa; 1876’da ilk baskısı, 1890 yılında da ikinci baskısı yapılan sözlüğüne *Lehçe-i Osmânî* adını koymuştur (Bu sözlük Latin harfleriyle Recep Toparlı tarafından hazırlanmış ve Türk Dil Kurumu bu çalışmayı 2000 yılında basmıştır.).

⁹² Harf inkılabından önce Latin harflerine geçiş ile ilgili tartışmalar için bakınız: (Usluer; 2006, s.365-377, Ertem; 1991, s.89-222)

çalışılmıştır. Tasfiyecilik hareketinin siyasî bir yönü olduğu da gözden uzak tutulmamalıdır. 1950 ile 1960 yılları arasında Türk Dil Kurum ile hükümet arasında bir anlaşmazlık söz konusuydu. 1945 yılında öz Türkçe kelimeler daha çok kullanılarak Türkçeleştirilen anayasa, 1952 senesinde yeniden eski şekline, yani tabii biçimine döndürülür (Akalın; 2002, s.43). Bu yıllarda dilin tabii mecrasına girdiğini söyleyebiliriz. 1960 askerî darbesinden sonra ise Türkçe yeniden bir çıkmaza girmiştir. 1952 yılında değiştirilen anayasanın dili 1961’de tekrar öz Türkçe ile yazılmıştır (Akalın; 2002, s.44). Yani 1960 ile 1980 yılları arasında “Öz Türkçecilik, arı Türkçecilik, dilde özleştirme, dilde ilerçilik, devrimci görüş” adlarıyla dilde ırkçılık ve tasfiyecilik özelliği taşıyan aşırı özleştiricilik hareketi var olmuştur (Korkmaz; 2002, s.62). Bu yapmacık dil hareketinin tam olarak başarıya ulaşması mümkün değildi. Halk kendisinin anlamadığı, Türkçenin musikisine uygun olmayan kelimeleri reddetti. Arılaştırma hareketi azalıp çoğalmakla birlikte 1980’li yıllara kadar sürdü⁹³. 1980’den sonra Türkçe daha sağlıklı bir mecrada yoluna devam etti. 1995’ten sonraki yıllarda bilgisayarın, dolayısıyla internetin ve cep telefonunun yaygınlaşmasından sonra ise, İngilizce kelime ve tabirler dilimizi istilâ etmeye başladı. Teknolojinin baş döndürücü bir şekilde gelişmesinin kitap okuma alışkanlığına ket vurduğunu söyleyebiliriz. Bununla beraber, internetin yaygınlaşmasının bir takım kitapçıların kitaplarını internet üzerinden satmalarını sağladığını; medya kuruluşlarının artmasının, reklâm pastasının büyümesinin de bazı kitapların daha çok okunmasını temin ettiğini söylememiz yerinde olacaktır. Günümüzde kitaba ilgi bir yandan azalırken, öte yandan insanların kendi kültür köklerini aramaları sonucunda bazı kitaplara ilgi artmaktadır.

Tebliğimizde; kendi öz benliğimizi daha iyi kavramada vasıta olabilecek Osmanlı Türkçesini günümüzde akademik bir şekilde öğretmeye çalışan Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okutulan Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca derslerinin kalitesi ve Osmanlıca eğitiminin daha verimli olabilmesi için neler yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

Osmanlı ve Osmanlıcaya İlgi

Osmanlı Devleti tarihin en büyük devletlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu kadar büyük bir iradenin elbette ki büyük bir dili de olacaktır. İlim âleminde Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca adıyla bilinen bu dil, aslında Türkçeden başka bir dil değildi. Türkçe Fatih’in İstanbul’u fethetmesinden sonra artık bir imparatorluk dili hâline gelmişti. Bu dil İstanbul’a değişik yerlerden gelen insanların konuşma biçimlerinin ortak bir potada eritilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Yani birçok unsurun dillerinde geçen şekillerle oluşan İstanbul Türkçesi, bir imparatorluk dili hâlini almış ve yüzyıllar boyunca hâkimiyetini sürdürmüştür.

Türk dili tarihi göz önüne getirildiğinde yaklaşık 500 senelik uzunca bir dönem Türkçe yazılan yüz binlerce kitaba ilk elden ulaşabilmek için Osmanlı Türkçesi eğitimi almak gereklidir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca ayrı bir dil değildir. Hiçbir zaman da farklı bir dil olmamıştır. Bazı kişiler günümüzde “Özgeçmiş”lerinde bildiği diller arasına Osmanlıca’yı da eklemektedirler. Bu son derece yanlış bir davranıştır. Tabii şunu da belirtmek gerekir ki, çok uzun bir dönem devam eden Osmanlı Türkçesi devresine hâkim olmak kolay değildir. Bunun için bir takım donanımlara sahip olmak lazımdır: Arap harfli imlâyı iyi bilmek, Arapça ve Farsça tamlamalara, birleşik yapılara ve kelime kadrosuna vâkıf olmak ve Türkiye Türkçesi gramerini ayrıntılı bir şekilde kavramak.

Türkiye’de günümüzde Osmanlı Türkçesi eğitimi; üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Kütüphanecilik ve bazı Sanat Tarihi bölümleri ve yeni açılan Sosyal Bilimler Lisesi dışında hiçbir yerde resmî olarak verilmemektedir. Bu saydığımız birimlerin dışında bazı belediyeler ve sivil toplum örgütlerinin Osmanlıca kursları düzenlediklerine şahit oluyoruz. Görüldüğü gibi ülkemizde Osmanlı Türkçesi eğitimi ancak sınırlı bir şekilde sürdürülmektedir.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde Osmanlıca

Ülkemizde Fen-Edebiyat Fakültesi bulunan neredeyse bütün üniversitelerde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mevcuttur. Bu bölümlerin hepsinde de Osmanlı Türkçesi dersi yer almaktadır. Aşağıda bazı üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde okutulan Osmanlı Türkçesi dersleri hakkında istatistikî bilgiler verilecektir.

1) *İstanbul Üniversitesi*: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün bulunduğu en eski üniversitelerden olan İstanbul Üniversitesi’nde Osmanlı Türkçesi dersi, 1 ve 2. dönemlerde (1. sınıfın ilk ve ikinci dönemi) 4 teorik 2 pratik olmak üzere haftada 6’şar; 3. ve 4. dönemlerde (2. sınıfın ilk ve ikinci dönemi) ise haftada 2’şer saat zorunlu olarak verilmektedir (<http://www.istanbul.edu.tr>).

⁹³ Özellikle 1968’den 1980’e kadar uydurma dili savunanlarla, halkın anladığı dilimize geçmiş ve Türkçeleşmiş kelimeleri kullanmanın gerektiğini müdafaa edenler arasında daima bir mücadele olmuştur. Hatta bu öyle bir hâl almıştı ki, özellikle entelektüel kişiler arasında onların kullandığı kelimelerden, hangi siyasî görüşe sahip olup olmadıklarına dair hükümler çıkarılıyordu. Uydurma dil, memleketimizde büyük tahribat yapmıştı. Bu konuda bakınız: (Özkan; 1997, s.330-343)

2) *Fatih Üniversitesi*: Özel üniversitelerin içinde en yüksek puanla öğrenci alan Fatih Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bursluluk puanı bakımından da Türkiye’de ikinci durumdadır. Bölümde Osmanlı Türkçesi; 1, 2, 3 ve 4. dönemlerde (1. sınıfın ilk, ikinci ve 2. sınıfın ilk, ikinci dönemi) haftada 4’er saat mecburî olarak okutulmaktadır (<http://www.fatih.edu.tr>).

3) *Gazi Üniversitesi*: Bu üniversitede Osmanlı Türkçesi dersleri 1, 2, 3, 4. dönemlerde (1. sınıfın ilk, ikinci ve 2. sınıfın ilk, ikinci dönemi) haftada 3’er saat zorunlu olarak okutulmaktadır <http://www.fef.gazi.edu.tr>).

4) *Ankara Üniversitesi*: Bu üniversitenin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde Osmanlı Türkçesi dersi 1, 2 ve 3. dönemlerde (1. sınıfın ilk, ikinci ve 2. sınıfın ilk dönemi) haftalık 4’er saat zorunlu olarak verilmektedir (<http://www.dtcf.ankara.edu.tr>).

5) *Marmara Üniversitesi*: Bu üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde okutulmakta olan Osmanlı Türkçesi dersi, 1, 2 ve 3. dönemlerde (1. sınıfın ilk, ikinci ve 2. sınıfın ilk dönemi) haftada 4’er; 4, 5 ve 6. dönemlerde (2. sınıfın ilk, 3. sınıfın ilk ve ikinci dönemi) haftada 2’şer saat mecburî olarak okutulmaktadır (<http://www.marmara.edu.tr>).

6) *Boğaziçi Üniversitesi*: Üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde Osmanlı Türkçesi dersi, 1 ve 2. dönemlerde (1. sınıfın ilk ve ikinci dönemi) haftada 4’er saat zorunlu olarak verilmektedir (<http://turkishliteratur.boun.edu.tr>).

7) *Uludağ Üniversitesi*: Üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde 1, 2, 3 ve 4. dönemlerde (1. sınıfın ilk, ikinci ve 2. sınıfın ilk, ikinci dönemi) haftada 3’er saat olmak üzere Osmanlı Türkçesi dersi mecburî bir şekilde okutulmaktadır (<http://www.uludag.edu.tr>).

8) *Kültür Üniversitesi*: Vakıf üniversitelerinden olan Kültür Üniversitesi’nin Fen Edebiyat Fakültesi’ne bağlı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde Osmanlı Türkçesi dersi 1 ve 2. dönemlerde (1. sınıfın ilk ve ikinci dönemleri) haftada 4’er; 3 ve 4. dönemlerde (2. sınıfın ilk ve ikinci dönemi) ise haftada 2’şer saat olarak zorunlu bir şekilde verilmektedir (<http://www.fen-edebiyat.iku.edu.tr>).

Yukarıda verdiğimiz 6 devlet ve 2 vakıf üniversitesinde bulunan Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine bakıldığında Osmanlı Türkçesi; 4 yıl, yani 8 dönem boyunca zorunlu bir şekilde haftalık ders saati bakımından en fazla Marmara Üniversitesi’nde 18 saat olarak verilmektedir. İstanbul ve Fatih üniversitelerinde ise 4 sene, yani 8 dönemde haftada 16’şar saat olarak mecburî Osmanlı Türkçesi dersleri okutulmaktadır. Yukarıda bahsedilen 8 üniversitenin içinde 4 yıllık bir zaman diliminde Osmanlı Türkçesi dersi, haftalık 8 saatle en az Boğaziçi Üniversitesi’nde okutulmaktadır. Bu sekiz üniversitenin 6’sında Osmanlı Türkçesi dersi 1. ve 2. sınıfların ilk ve ikinci dönemleri olmak üzere 4 dönemde; Marmara Üniversitesi’nde 3 yıl boyunca, Boğaziçi Üniversitesi’nde ise sadece 1 yıl boyunca zorunlu olarak okutulmaktadır. Bu tablo bize Osmanlı Türkçesi dersinin üniversitelerin çoğunda 1 ve 2. sınıflarda okutulduğunu 3. ve 4. sınıflarda ise bu dersin gösterilmediğini ortaya koymaktadır.

Osmanlı Türkçesi Eğitim-Öğretiminde Karşılaşılan Zorluklar

Osmanlı Türkçesi veya Osmanlıca dersleri öğrenciler arasında en zor ders kategorisine giren derslerdendir. Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin en temel dersi olarak vasıflandırabileceğimiz bu dersten başarılı olabilmek için belli bir birikim elde etmek gerekir. 1. ve 2. sınıfta bu dersi iyi öğrenen öğrenciler, 3. ve 4. sınıfta diğer derslerde de avantaj kazanacaklardır. Çünkü özellikle 3. ve 4. sınıflarda Eski Türk Edebiyatı ve Yeni Türk Edebiyatı derslerinde okutulan metinler genellikle Arap harfleriyle yazılan Türkçe metinler olmaktadır. Osmanlıcası iyi olan öğrenciler 3. ve 4. sınıfta pratik yapma imkânı bulabilmektedirler.

Osmanlıcanın 1. sınıfı temel bir sınıftır. Bu sınıfta öğrencilere ilk olarak Arap harfleri kavratılmalıdır. Bu sınıftakiler, ilkokul 1. sınıftaki talebeler gibi Arap harflerini 50’şer veya 100’er defa yazmalı ve harflerin bitişme şekillerini iyi öğrenmelidirler. İlk 1-1,5 ay bu konulara ağırlık verildikten sonra kelime okumalarına önem vermek gerekir. Kelimelerden, yavaş yavaş cümlelere geçilmeli; sonra da en basit metinden başlayarak daha zor metinler okutulmalıdır. Günümüze göre yabancı sayılabilecek kelimelerin anlamlarının sözlüklerden bulunup bunların kavranılmasının önemi öğrenciye anlatılmalıdır. Şemseddîn Samî’nin *Kâmûs-ı Türki*’sinin herkesçe alınması sağlanmalıdır. Tamamen Arap alfabesiyle tanzim edilmiş olan bu sözlük sayesinde öğrenciler metinlerdeki kelimeleri doğru olarak okuyacaklardır. Öğrencilere bir de madde başları Latin harfleriyle oluşturulmuş bir sözlük de kullanmaları tavsiye edilebilir. İlk dönemin sonlarına doğru Latin harfli metinleri Arap harfleriyle yazma alıştırmaları yapılmalıdır. 1. sınıfın ikinci döneminde ise metin okumayla birlikte Latin alfabesiyle yazılan metinleri Arap harfleriyle yazma konusuna da devam edilmelidir. Ayrıca öğrencilere 2. dönem için dönem ödevi ve okunacak haftalık parçalar yazma ödevi olarak verilmelidir. Bu dönemde ayrıca Arapça vezinlere de yavaş yavaş girilmeye başlanmalıdır.

2. sınıfta Osmanlı Türkçesi derslerinde, 1. sınıfa göre daha ağır metinler okutulmalıdır. Bu sınıfta metinlerin yanı sıra Osmanlı Türkçesi grameri de öğrencilere belletilmelidir. Gramerde 1. sınıfta başlanılan

Arapça vezinlere 2. sınıfta devam edilmelidir. İkinci dönem ise Arapça ve Farsça tamlamalar ve vakit kalırsa Farsça türemiş isim ve türemiş sıfatlar; birleşik isim ve sıfatlar da konu olarak öğrencilere anlatılmalıdır.

Osmanlı Türkçesi Eğitimi İçin Teklifler:

Osmanlı Türkçesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde yukarıda da dile getirdiğimiz gibi genellikle 1. ve 2. sınıflarda okutulmaktadır. 3. ve 4. sınıflarda bir kaç seçmeli dersin dışında Osmanlı Türkçesi ile ilgili bir ders bulunmamaktadır. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde umumiyetle 19 ve 20. asırda yazılan matbu metinler okutulmaktadır. Tarih bölümlerinde ise dîvanî, rik'a gibi yazı çeşitleriyle yazılmış metinler de öğrencilere verilmektedir. Osmanlı Türkçesi derslerinin daha verimli olabilmesi için tekliflerimiz şunlardır:

1) Osmanlı Türkçesiyle ilgili dersler seçmeli bile olsa 3. ve 4. sınıflarda da değişik adlarla öğrencilere verilmeli ve böylece öğrencilerin Osmanlıca ile ilgili irtibatlarının kopmaması sağlanmalıdır.

2) 3. ve 4. sınıfta Osmanlıca dersleri konulmasının mümkün olmadığı durumlarda, özellikle Eski ve Yeni Edebiyat derslerinde verilebilecek Arap harfli metinler sayesinde öğrenciler, Osmanlıca derslerinde öğrendiklerini pratik yapma imkânı bulacaklardır. Yani Osmanlı Türkçesini iyi bilen ve günümüze yabancı olan kelimeleri bugünkü karşılıklarıyla kavrayan bir öğrenci 3. ve 4. sınıflarda rahat edecektir.

3) Özellikle Tarih bölümlerinde öğretilen çeşitli yazı stilleri ile ilgili de Osmanlı Paleografyası adlı bir ders konabilir. Böylece Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileri de padişah fermanlarını, tapu sicil kayıtlarını ve çeşitli evrakları az çok okuyabileceklerdir.

4) Osmanlı Türkçesini öğrencilere sevdirebilecek aktiviteler yapılmalıdır. Metinler belki görsel olarak öğrencilere sunulmalı, böylece talebelerin dikkati çekilmeli ve onların derslere yoğunlaşmaları sağlanmalıdır.

5) Talebelerin, Osmanlı Türkçesi ile irtibatlarının derslerin dışında da kopmaması için onlara bol bol ödev verilmeli ve bu yaptıkları ödevlerin karşılığını muhakkak alacakları söylenmelidir. Bunun neticesinde öğrenciler hem ödevlerini yapıp, hem de ödevleri yaparken kelimenin yazılış şekillerine ve günümüzdeki anlamlarına dikkat edecekler ve Osmanlıca ile olan ilişkileri devam edecektir.

6) İstanbul bir kültür hazinesidir. El yazmaları ve matbu Arap harfleriyle yazılmış birçok eseri bünyesinde barındıran bir şehirdir. Özellikle İstanbul'da bulunan üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okuyan talebelere kütüphaneler gezdirilmeli ve cetvelimizin bize bıraktıkları eski kitapların ne derece önemli olduğu idrak ettirilebilmelidir. Öğrencilerin, geçmişte büyük bir kültür hazinesine sahip bir milletin torunları olduklarının bilincine varma yolunda kütüphane gezileri büyük önem taşımaktadır. Osmanlıcaya vâkıf olanların Osmanlıca'yı bilmeyenlere göre ayrıcalık sahibi olacakları talebeye hissettirilmelidir.

7) Öğrencilere; Osmanlı Türkçesi eğitimi-öğretimi sayesinde günümüzde Türkçede çok sık, sık, bazen veya nadiren kullanılan kelimelerin orijinal imlâlarını kavradıkları takdirde bunları güzel, doğru ve Türkçenin musikisine uygun olarak telaffuz edebilecekleri ve yeni nesilleri daha fazla etkileyebilecekleri anlatılmalıdır.

8) Geçmiş, yani tarih günümüzün aynasıdır. Geçmişte meydana gelen olaylar millî hafızamızdır. Kendi kültür köklerini iyi bilmeyen nesiller, geleceğe güvenle bakamazlar, başka milletlerin kültür hegemonyasına girerler. 20. yüzyıl ve bu yüzyıldan önceki yüzyıllarda meydana gelen tarihî hadiseler, günümüzde çözülemeyen pek çok hadisenin de temelini oluşturmaktadır. Türk toplumu olarak geçmişte ilişki içinde olduğumuz bir çok milletle alâkamızı daha güvenli bir şekilde sürdürülebilmek ve kültürel köklerimizden yakından tanıyabilmek için Arap alfabesiyle yazılmış Türkçe metinlere (Osmanlı Türkçesine) vâkıf olmanın elzem olduğunu devletimizin üst kademesinden insanlara da kabul ettirebilmek için sık sık Osmanlı dönemiyle ilgili medyada programlar yapıp, yazılar yazılıp, sempozyumlar düzenlenmeli; devlet başkanının, bakanların ve üst düzey bürokratların buralara katılmaları temin edilmelidir.

Osmanlı Türkçesi eğitiminin daha büyük kitlelere ulaştırılabilmesi için yukarıda yaptığımız elbette bu tekliflerle sınırlı değildir.

Sonuç

Tarihimizi, kültürümüzü, edebiyatımızı, dilimizi iyi anlayabilmede en önemli vasıtalar olan Osmanlı Türkçesi eğitimi günümüzde önem kazanmaktadır. Medya da Osmanlı Devleti'nin toplum yapısını bugünlerde daha ilgi ile takip etmektedir. Televizyonlarda çeşitli tarih, kültür, sanat ve edebiyat programları yapılmakta; gazetelerin kültür sayfalarında geçmiş kültürümüz ile ilgili yazılara rastlanmakta; Osmanlı dönemiyle ilgili romanlar, hikâyeler yazılmakta; böylece Osmanlı dönemine alâka, gün geçtikte artmaktadır. Bu döneme ilk elden ulaşabilmek ve 1928 yılında yapılan harf inkılâbından önce Türklerin yaklaşık 900-1000 sene kullandıkları Arap harfleriyle yazılmış olan Türkçe metinleri anlayabilmek için gereken donanımı bize sağlayacak olan en önemli husus, Osmanlı Türkçesi eğitimi ve öğretimidir. Osmanlı Türkçesi veya ilim âleminde yaygın olan adıyla Osmanlıca günümüzde üniversitelerin ancak sınırlı sayıdaki bölümlerinde okutulmaktadır. Bu bölümlerin

başında gelen Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde verilen Osmanlı Türkçesi dersi, bölümün en temel dersi olmalıdır. Tarih bölümlerinde de Osmanlıca dersi verilmektedir. Bu iki bölümün dışında bazı İlahiyat fakültelerinde, Kütüphanecilik, Sanat Tarihi, Müzik bölümlerinde de Osmanlı Türkçesi dersi genellikle seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bunun dışında 6-7 sene önce açılan Sosyal Bilimler liselerinde de Osmanlıca dersi liselerin müfredatında bulunmaktadır. Yukarıda bahsettiğim müesseselerin ve bazı özel teşebbüslerin açtıkları özel kurslarda verilen Osmanlı Türkçesi derslerinin dışında maalesef Türkiye'de çok uzun bir dönem –yaklaşık 450-500 sene- Arap harfleri kullanılarak meydana getirilen yüz binlerce Türkçe kitaba ulaşabilmenin en önemli aracı olan Osmanlıca eğitimi hiçbir yerde yapılmamaktadır. Bu da bizim en önemli eksikliklerimizdendir. Genç nesle, milletimizin dünya yüzündeki büyük devletlerin kültürlerinden hiç de eksik olmayan, hatta onların kültürlerinden daha ileri bir kültür oluşturan Osmanlı dönemini aydınlatabilmede vasıta olan Osmanlı Türkçesinin önemi kavratılmalı ve kültür köklerine bağlı olmayan milletlerin dünyada hiçbir zaman söz sahibi olamayacakları idrak ettirilebilmelidir.

Tebliğimizde Osmanlı Türkçesini nazara vermeye, Osmanlıca eğitiminin toplumda yaygınlaşabilmesi için bazı teklifler yapmaya çalıştık. Bu önemli konuya dikkat çektiysek, tebliğimiz hedefine ulaşmış sayılmalıdır.

Kaynaklar

Ahmet Vefik Paşa Lehçe-i Osmânî (Haz.: Recep Toparlı), Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2000, 1005 s.

Faruk Kadri Timurtaş, “Uydurmacılık, Uydurma Kelimeler ve Türkçede Kelime Yapımı”, SİSAV (Siyasî ve Sosyal Araştırmalar Vakfı), Türk Dili Semineri, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş Makaleler (Dil-Edebiyat İncelemeleri) (Haz.: Mustafa Özkan), Türk Dili Kurumu Yay., No: 693, Ankara 1997, 631 s.

Hatice Şirin Usluer, Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri, Akçağ Yay., Ankara 2006, 406 s.

Mustafa Özkan, “Osmanlı Türkçesi”, TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 33, İstanbul 2007, s.483-485.

-----, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Yay., İstanbul 1995, s.43-45.

Namık Kemal, “Lisân-ı Osmânî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmildir.” OsmanlıDivân Şiiri Üzerine

Metinler (Haz. Mehmet Kalpaklı), Yapı Kredi Yay., İstanbul 1999, s.19-24.

Rekin Ertem, Elifbe'den Alfabe'ye, Dergâh Yay., İstanbul 1991, 437 s.

Şükrü Akalın “Cumhuriyet Döneminde Türkçe”, Türkler, Cilt: 18, Ankara 2002, s.15-53.

Yusuf Ziya Öksüz, Türkçenin Sadeleşme Tarihi Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi, Türk Dil Kurumu Yay., No: 606, Ankara 1995, 240 s.

Zeynep Korkmaz, “Atatürk ve Dil Devrimi”, Türkler, Cilt: 18, Ankara 2002, s.54-64.

<http://www.fen-edebiyat.iku.edu.tr>

<http://www.turkishliteratur.boun.edu.tr>

<http://www.uludag.edu.tr>

<http://www.dtcf.ankara.edu.tr>

<http://www.fatih.edu.tr>

<http://www.fef.gazi.edu.tr>

<http://www.istanbul.edu.tr>

<http://www.marmara.edu.tr>